

De Deinzer Scheepsalmanak

verslag van de conferentie 'Tides and currents in police theories'
op 12 en 13 december 2012 in Deinze

Redactie: Paul Ponsaers en Lodewijk Gunther Moor

Den Haag / Gent, 2013

Inhoudsopgave

INLEIDING	3
<i>Paul Ponsaers en Lodewijk Gunther Moor</i>	3
KEY NOTES	9
Democratic Policing	10
<i>Peter K. Manning</i>	10
Transnational Crime and Policing; a strange isomorphism	15
<i>James Sheptycki</i>	15
Policing beyond the police: Crisis in police leadership.....	21
<i>Willy Bruggeman</i>	21
SEMINARS	33
Trends en mode in politieoptreden.....	34
<i>Greet Verstrynge</i>	34
Transformation of policing	36
<i>Arne Dormaels</i>	36
WORKSHOPS	40
The role of law in policing	41
Violence and police	41
<i>Annelies De Schrijver</i>	41
Evaluation research methodology	50
Police science in Germany.....	50
<i>Henk Huisjes</i>	50
Politie en burgerparticipatie.....	55
Opdracht van de politie	55
<i>Isabel Verwee</i>	55
Governance van dirty crime.....	61
<i>Berber Lettinga</i>	61
PANELDISCUSSIE.....	63
Glocalisation.....	64
<i>Jannie Noppe en Elke Devroe</i>	64
DISCUSSIEFORUM	69
Comparative perspectives on the policing-science nexus	70
<i>Marleen Easton & Lieselot Bisschop</i>	70
CONCLUSIE	88
Concluding remarks.....	89
<i>Jack Greene</i>	89

Glocalisation

Jannie Noppe⁵⁷ en Elke Devroe⁵⁸

Deelnemers aan het panelgesprek zijn Dirk van Nuffel, korpschef Lokale Politie Brugge, Dominique van Ryckeghem, Federale Politie België, Piet van Reenen, Universiteit Utrecht, Kees van der Vijver, Stichting Maatschappij en Veiligheid, Cyrille Fijnaut, Universiteit van Tilburg, Alain Duchatelet, Centrum voor Politiestudies.

*In deze bijdrage wordt een relaas weergegeven van het panelgesprek op het congres 'Tides and currents in police theories', dat diverse deelthema's kent. Dit panelgesprek werd voorbereid en gemodereerd door Elke Devroe en Jannie Noppe was verslaggeefster. Per deelthema werden er experten-koppels gevormd, die de teksten van Cahier Politiestudies 25 **Tides and currents in police theories**⁵⁹ op voorhand doornamen en het panelgesprek voorbereidden. Door elk koppel werden een aantal stellingen opgegeven, die aan de zaal werden getoond en waarop het groene kaartjes 'akkoord' kon worden gegaan of middels rode kaartjes 'niet akkoord'. Deze bijdrage geeft verslag van de meest belangrijke punten van elk thema's en deelthema. In eerste instantie wordt weergegeven wat elke expert over het thema te zeggen had en in tweede instantie komen een aantal aandachtspunten uit de zaal aan bod.*

1. Thema 1: Opleiding en training (Piet van Reenen & Dominique Van Ryckeghem)

1.1. Subthema 1: Academisering van het politieonderwijs

Stelling: "Er zijn geen aanwijzingen dat het politiewerk in den brede beter wordt van academisering van het politie onderwijs".

Dominique van Ryckeghem vroeg zich af of er nood is aan een universitaire masteropleiding in politiekunde voor politiekaders. Ze geeft aan dat politie leidinggevenden in verschillende disciplines thuis zijn en vandaag verschillende universitaire achtergronden bezitten. De specifieke politiekennis wordt pas meegegeven wanneer de kandidaten ze bij de politie starten. Volgens **Van Ryckeghem** is deze diversiteit en multidisciplinariteit binnen het politiekorps erg belangrijk⁶⁰. Bij het opzetten van een universitaire masteropleiding politie dreigen volgens haar deze twee elementen te verdwijnen. In de voortgezette opleidingen zie je dat er in twee kampen wordt gedacht, namelijk de zogenaamde *scientists* tegenover de politieofficieren. Deze diversiteit aan ideeën blijft volgens haar belangrijk.

Piet van Reenen vroeg zich af of 'politiemensen met een academische status' van buiten naar binnen bij de politie moeten worden gehaald of dat men beter evolueert naar een academisering van het politieonderwijs? Van Reenen is voorstander van de *academisering* van het politieonderwijs. Hij geeft het voorbeeld van Nederland, waarin de bachelor –en masteropleiding geaccrediteerd werd. Deze accreditering ziet Van Reenen als een emancipatie van het politieonderwijs. Politieofficieren die hun titel hebben behaald kunnen vervolgens doorgroeien binnen de politieorganisatie. Bovendien is er een tendens om academische kennis binnen te brengen in de politie en als politieonderwijs mee te geven aan studenten. Van Reenen stelt zich echter de vraag of empirische studies (vandaag) voldoende toereikend zijn om politiemensen toe te leiden.

⁵⁷ Onderzoekster onderzoeksgroep Sociale veiligheidsanalyse universiteit Gent.

⁵⁸ Associate professor criminologie, universiteit Leiden, Nederland.

⁵⁹ Devroe, E., et al, *Tides and currents in police theories*, *Journal of Police Studies*, 2012-4, Antwerpen / Apeldoorn: Maklu.

⁶⁰ In dit kader werd verwezen naar Otto Adang, die oorspronkelijk bioloog is en die een theorie over apen testte op openbare ordehandhaving. Zie Otto Adang (1986), *Teasing, harassment, provocation: the development of quasi-aggressive behaviour in chimpanzees*, diss. Utrecht.

De meest belangrijke aandachtspunten die het publiek aanbracht waren:

- Mensen met een universitair diploma starten als inspecteur omdat ze voeling willen krijgen met de praktijk. Deze praktijkkennis hebben ze nodig om later een leidinggevende functie te kunnen innemen.
- De academisering in Nederland is van groot belang want het geeft een toegevoegde waarde. Er is namelijk een enorme kloof tussen theorie en praktijk. In de praktijk is er geen belangstelling voor nieuwe theoretische inzichten. Met andere woorden, door academisering van het politieonderwijs wordt een toegevoegde waarde meegegeven aan de praktijk.

1.2.Subthema 2: Opkomst evidence-based policing

Stelling: "Onderzoek betreffende de politie heeft weinig te bieden aan de politieopleidingen in termen van praktisch bruikbare theorieën en/of uitkomsten van empirisch onderzoek".

Piet van Reenen geeft aan dat in Nederland resultaten van onderzoek binnen de recherche worden verwerkt. De idee van *intelligence-led policing* komt in de opleiding recherchekunde aan bod. Men verwacht dan ook dat er in de praktijk iets verandert. Dit wordt door van Reenen in vraag gesteld. Hij vraagt zich af als men zich baseert op academische/theoretische inzichten, wat levert dat dan in de praktijk oplevert.

Paul Ponsaers vraagt zich af wat de opleiding betekent. Mensen moeten leren kritisch nadenken en analyses maken op basis van onderbouwd empirisch materiaal. Hij geeft aan dat er op het niveau van een academische opleiding geen vaste recepten kunnen worden aangelerd. **Piet van Reenen** antwoordt dat wetenschappelijke kennis gebaseerd is op empirie en vervolgens leidt tot recepten voor de praktijk. Het publiek gaf aan dat Nederland een implementatieprobleem in de operatie kent. Het wordt niet voldoende gestuurd vanuit de leidinggevendenden.

1.3. Subthema 3: Statelijke sturing van de politie via opleiding

Stelling: "Opleiding en management moeten ten dienste staan van de mensen op het terrein in de zin dat zij de concrete praktijk moeten faciliteren, zij het uiteraard binnen de krijtlijnen van een door de overheden bepaald beleid".

Dominique van Ryckeghem geeft aan dat wetenschappelijk onderzoek en empirie heel belangrijk is. Er worden hoge eisen gesteld aan politiemensen. Ze hebben geen eenvoudige taak en moeilijke zaken blijven vaak in de kleren zitten. Van Ryckeghem ziet een belangrijk aandeel voor de opleiding in het geven van vertrouwen, het kritisch maken van mensen, het voorbereiden op dilemma's en het leren omgaan met de sleur van de dagelijkse realiteit. Maar ook het management heeft hierin een taak, waarbij ze het belangrijk vindt af te stappen van het 'wij-zij' denken.

Piet van Reenen antwoordt dat er in België een politieke visie heerst op politie. De inhoud van de opleiding wordt politiek gestuurd en politiemensen moeten in de praktijk op die manier handelen. Dus wordt mensen in de praktijk met beleid gestuurd. **Dominique van Ryckeghem** antwoordt dat men beleid slechts kan waarmaken als problemen vanuit de praktijk ook in de opleiding worden meegenomen.

2. Thema 2: COP in Europe (Dirk Van Nuffel & Kees van der Vijver)

Stelling 1: "Het Belgische politiemodel waarborgt, meer dan de nakende "nationalisering" van de Nederlandse politie, een aanpak die stoelt op de beginselen van *Community Policing*".

Dirk van Nuffel houdt een pleidooi voor een sterk gedesorganiseerde politieorganisatie. Dit betekent een eigen eindbevoegdheid voor de lokale besturen, zowel inzake beleid als beheer.

- Aansturen vanuit het gemeentebestuur
- Band tussen gemeentebestuur en de lokale politie als basis voor geïntegreerd werken

Hij geeft aan dat men als lokale politiefchef lokaal veel meer de vinger aan de pols kan houden. Maar ook het overleg met het maatschappelijk middenveld mag niet uitgesloten worden. In het nieuwe Nederlandse politiemodel zal het volgens hem moeilijker worden om lokaal de vinger aan de pols te houden. Politie is volgens Van Nuffel evengoed een maatschappelijke dienstverlener als een handhaver en *crimefighter*. De Nederlandse politie geeft aan dat ze te weinig op de hoogte zijn van het lokale veiligheidsgebeuren. Van Nuffel stelt zich de vraag hoe dit zal evolueren met de start van de nationale politie. **Kees van der Vijver** geeft aan dat de nationale politie in Nederland voor problemen zal zorgen op de manier waarop ze nu georganiseerd wordt.

Cyrille Fijnaut is de mening toegedaan dat je de nationale politie niet in abstracte regio's moet laten zetelen, maar in de 25 grote gemeentes. Hoewel de nationale politie veel specialisme in handen heeft, vindt hij dat er totaal geen affiniteit meer is met de bestuurlijke en justitiële kant van het politievraagstuk. **Piet van Reenen** vraagt zich af of dit niet gaat over de plaats waar je de verantwoordelijkheid legt? **Cyrille Fijnaut** staat, door van dichtbij betrokken te zijn geweest bij de politieontwikkeling, nogal kritisch tegenover een radicale invulling van COP. Dit heeft volgens Fijnaut geleid tot een 'domme politie'. **Paul Ponsaers** geeft aan dat dat niet zo hoeft te zijn, dat het een keuze is die je maakt. **Kees van der Vijver** somt enkele redenen op om naar decentralisatie te gaan:

- De grote mate van specialisatie
- Geen politie meer op straat
- Verkrampde politie

Stelling 2: "Het dominante politiek discours schreeuwt om een veiligheidszorg met onmiddellijke win-effecten en lik-op-stuk-handelen. In de veiligheids-keten raakt de preventieschakel daardoor in de verdrukking".

Dirk van Nuffel geeft aan dat bij de gemeenteraadsverkiezingen in België van 2012 Veiligheid niet het centrale thema was, wel mobiliteit en betaalbaar wonen. Waar veiligheid wel aan bod kwam was de prioriteit het indijken van overlast. Is hierover geen 'moral panic' aan het ontstaan, waar men de neiging heeft tot repressief optreden en elke vorm van afwijkend gedrag gaat verGASsen⁶¹. Hij vindt dit een vorm van symptoombehandeling, waarbij men minder middelen wil vrijmaken voor proactief werk. En de burger steunt dit!

Peter Colle (stad Gent) deelt deze analyse voor de andere gemeentes, maar niet voor Gent. Gent hanteert een driesporenbeleid: (1) preventie, (2) curatie, (3) sanctionering. **Piet van Reenen** geeft aan dat een onderzoek naar de effectiviteit van de veiligheidszorg betreurende resultaten kende, door ineffectiviteit van andere middelen, van

⁶¹ De wet in België die de overlast beteugelt kreeg de naam mee 'wet op de gemeentelijke administratieve sancties', afgekort GAS genoemd.

preventieve naar repressieve middelen. **Paul Ponsaers** vraagt zich af wie de regisseur; de burgemeester moet dit proberen in de hand te houden. *Kees van der Vijver* vindt dat de politie zich in Nederland te veel aan het terugtrekken is. Fundamentele taken op het lokale niveau werden afgestoten en worden niet terug geclaimd. Zo raak je de grip kwijt en het is tevens een slechte zaak voor de informatiepositie. Moeten we dit niet anders doen? Zo wordt de wijkagent bijvoorbeeld nog steeds erg op zichzelf gelaten, dit is een gemiste kans. **Cyrille Fijnaut** geeft aan dat er in Eindhoven en Tilburg een druk heerst om repressief in te grijpen. Maar heel geïntegreerde wijken hebben volgens hem informele structuren om zich te beredderen als er overlastproblemen zijn. In gedesintegreerde wijken (met heel verschillende achtergronden) lukt dat niet op dezelfde manier. Daar moet men eerst de normativiteit terug op orde brengen, dan pas kunnen informele structuren worden opgezet.

Stelling 3: "Er is een trigger nodig in de vorm van een concreet veiligheidsprobleem om de betrokkenheid van de bevolking bij *Community Oriented Policing* vorm en inhoud te geven".

Stelling 4: "De politie staat voor een dilemma: 'meer tijd voor opsporing van georganiseerde misdaad' versus 'meer tijd voor onveiligheid aan de basis van de samenleving'".

Dirk van Nuffel geeft aan dat er een enorme druk bestaat voor aanpak van grotere criminaliteitsvormen (niet-lokaal, nieuwe criminaliteit). Er wordt meer risicomijdend opgetreden (vb. bij openbare orde problemen worden meer mensen opgeroepen). We zien door politisering politie meer wegtrekken uit de preventie en uit wijken ten voordele van het bestrijden van zware georganiseerde misdaad. Er moet gekozen worden voor een meer structurele aanpak. Het publiek geeft aan dat het niet gaat om een "of-of" verhaal, maar om een "én-én" verhaal. **Guus Meershoek** vindt het een artificiële tegenstelling:

- Er is altijd een tekort aan personeel.
- Er moet een goede belangenafweging gemaakt worden (en inventief nagedacht worden).

Frits Vlek vindt deze tegenstelling een beetje achterhaald. De politie is zijn relatie met de basis kwijtgeraakt en met de kennis die daar verzameld moet worden. Dit moet hersteld worden, maar dit is een ingewikkeld karwei.

3. Thema 3: Global Crime (*Alain Duchatelet & Cyrille Fijnaut*)

Stelling 1: "Het is opmerkelijk dat de politieorganisaties de laatste jaren niet enkel in Australië en Luxemburg maar ook in Nederland, Schotland en de Scandinavische landen op een vrij vredelievende wijze werden eengemaakt. De drijvende krachten achter die merkwaardige evolutie zijn enerzijds de steeds sterker geïntegreerde werking van en technologische revolutie binnen de Westerse maatschappijen en anderzijds de economische, financiële en fiscale crisis".

Cyrille Fijnaut werpt op dat Jack Greene geeft een heel Amerikaanse visie meegaf. Het is opmerkelijk volgens hem dat je in verschillende landen een samenvoeging ziet van politiekorpsen. Dit zijn vrij structurele ingrepen, die volgens de geschiedenis niet zomaar voor zich spreken. Het gebeurt niet overal, maar waar het gebeurt is er een soort eenmaking van politie doordat onze samenleving geïntegreerd raakt, door technologische evoluties. Politie kan dat niet meer 'handelen' en moet ook op een hoger niveau gaan werken. Soms zijn er echter zware incidenten nodig alvorens iets dat hangende is, geïmplementeerd wordt. De stelling is dus: In de ontwikkeling zijn er wel gemeenschappelijke noemers, maar je mag nooit de contextuele achtergrond vergeten.

Alain Duchatelet was vrij nauw betrokken bij de Belgische hervormingen. De eerste keer dat er hierover sprake was, was in 1988, door Tobback. De rijkswacht was inefficiënt, de gemeentepolitie was te zwak. Er werd gesteld dat de gemeentepolitie sterker gemaakt moest worden om ze dan vervolgens te laten samenvloeien met de rijkswacht. In België werd gereorganiseerd omwille van een gebrek aan communicatie tussen verschillende politiediensten (zie ook Frankrijk). Vandaag is het niet meer mogelijk om de politie te organiseren op basis van de middelen van voorheen. Op die manier kan de georganiseerde misdaad volgens hem niet bestreden worden. **Paul Ponsaers** vermeldt dat in welk bestel politie ook mag werken, er zich verschillende functionaliteiten voordoen op andere territoria. Het deeltje wijk is bijvoorbeeld noodzakelijk, want de verschillende functionaliteiten bevinden zich op diverse schalen. Maar, wie de portefeuille draagt bepaalt (België ≠ Nederland). **Cyrille Fijnaut** geeft aan dat we sterke nationale politiestructuren zullen krijgen. Maar in België stelt zich naar de toekomst de vraag: een nationale of een Vlaamse politie? Het argument geldt in twee richtingen. Fijnaut is altijd voorstander van nationale politie geweest, maar met lokale ankerpunten, een lokale inbedding van de politie tot in de wijken (belang van wijkwerking). De verschillende politiefuncties (vb. wijkteam, recherche, ...) moeten volgens hem kunnen samenwerken en op elkaar terugvallen.

Stelling 2: "Het concept *Global crime* staat voor een reeks verschillend" en ingewikkelde fenomenen. Zij hebben echter allen een lokale dimensie als gemeenschappelijk kenmerk. De aanpak van 'global crime' vereist dus eerst en vooral slagkrachtige nationale bestuurlijke en gerechtelijke politieoverheden. In tweede orde zijn sterke en integere samenwerkingsinstellingen zoals Interpol en Interjust nodig om de grenzenkloof tussen hen te overbruggen".

Cyrille Fijnaut geeft aan dat als we democratische rechtstatelijke verantwoordelijkheid willen dragen, het politiecomplex dient getemperd te worden. Hoe meer de globalisering doorgaat, hoe hoger de nood aan een sterke staat (en dus hoe meer de natiestaat zal winnen). Georganiseerde misdaad is heel lokaal, ook al gebeurt het in wereldwijde netwerken. Er is in veel opzichten een lokaal probleem. Daarom hebben we sterke nationale en politieke en justitiële diensten nodig. Fijnaut pleit voor een sterke nationale politie met lokale ankerpunten om *global crime* aan te kunnen.

Alain Duchatelet vraagt wat nuancering: ook lokaal moeten de entiteiten (de steden) daar voldoende oog voor hebben. Bovendien is dat heel moeilijk aangezien ze maar een deel van het verhaal kennen.

- We zijn de internationale criminaliteitsaanpak aan het overstructureren.
- Men creëert *bottlenecks* voor internationale samenwerking.

Duchatelet pleit voor meer procedures in plaats van meer structuren (zoals op het nationale niveau).